

Profeten som klaget på Gud

Jeremia var prestesønn fra en landsby rett nord for Jerusalem. **Løpet var lagt for ham.** Han skulle gjøre tjeneste i tempelet, forrette offer, undervise folket, ta vare på bokrullene. Men livet ble snudd opp ned da han bare var en ung gutt.

GUD TALTE TIL JEREMIA og kalte ham til profet, etter Moses sitt forbilde. Hans dialog med Gud ble skrevet ned og åpner bokrullen som bærer Jeremia sitt navn (1,4–10). Kallet formaterte et liv som opposisjonell, på kant med konge og overprest – der han ble anklaget for å være landsforræder, truet på livet, satt i gapestokk og kastet i brønnen.

Ensom vandring

Ungguttene får en ensom vandring: «Du skal ikke gifte deg med noen kvinne og ikke få deg sønner og døtre på dette stedet.» (16,1) I Jeremia sine bønner kommer vi tettere på et kjempende, navngitt individ enn noe annet sted i GT. En som klager sin nød og anklager den Gud som har gitt ham en umulig vei:

«Du lokket meg, Herre, og jeg lot meg lokke. Jeg er til latter hele dagen, alle spotter meg. Jeg sa 'Aldri mer skal jeg tale i hans navn.' Da var det som om det brant en ild i mitt hjerte, innestengt i knoklene mine. Jeg strevde for å stå imot, men jeg greide det ikke.» (20,7–9)

«Forbannet er den dagen jeg ble født! Den dagen min mor fødte meg, skal ikke være velsignet!» (20,14)

«Hvorfor er min smerte uten ende og såret mitt uhelbredelig? For meg er du blitt som en tørrlagt bekk, som vann en ikke kan stole på.»

Den siste anklagen ba Gud ham ta tilbake – Herren er ikke som bekkene i ørkenen som tørker inn når regntiden er til ende. Jeremia får ikke glemme hvem som er 'kilden med levende vann' (2,13): «Hvis du vender om, lar jeg deg vende tilbake, og du skal igjen stå for mitt ansikt.» (15,18–19)

Jeremia erfarte kanskje tydeligere enn andre i gammeltestamentlig tid hva et døds- og livssamfunn med Gud betyr.

«Jeg fant dine ord og spiste dem, dine ord ble til fryd for meg og til glede for mitt hjerte. For ditt navn er nevnt over meg, Herre, hærskares Gud.

Helbred meg Herre, så blir jeg helbredet, frels meg, du, så blir jeg frelst. For du er min lovsang» (15,16; 17,14).

Han blir et forbilde i sangen om Herrens lidende tjener i Jesaja 53, og slik for Jesus selv:

«Jeg var lik et troskyldig lam som føres bort til slakting, de ville utrydde meg fra de levendes land.» (11,19)

Jeremia gråter med sitt folk når det straffes og lider.

«Å, kroppen min, kroppen min! Jeg vrir meg i smerte. Mitt hjertes vegger! Hjertet skriker, jeg kan ikke tie. Å, om hodet mitt var vann og øyet mitt en

tårekilde! Da ville jeg gråte dag og natt over de falne i folket, min datter». (9,1) Igjen og igjen ber han Gud bære over. Inntil Herren ikke lenger vil utsette seg for forbønn fra sin profet: «Du skal ikke lenger be for dette folket, ikke prøve å overtale meg, for jeg vil ikke høre på deg.» (7,16) Den Gud som hittil har talt om 'mitt folk', sier nå 'dette folket.'

Bokrull blir brent

I kap 34–45 finner vi en dramatisk beretning, ført i pennen av Jeremia sin disippel og sekretær, Baruk. Disippelen skriver ned alle ord Gud har gitt Jeremia gjennom 22 år. Så leser han bokrullen for alles ører i tempelet. Det ender med at Juda-kongen Jojakim brenner bokrullen opp. Herrens ord var for farlig for riket.

Baruk sin beretning fortsetter: En ny bokrull blir skrevet. Krig og beleiring, Jeremia kastes i brønnen som er halvfull av gjørme, en feig konge taler med profeten i hemmelighet. Erobring med ødeleggelse, tortur, død og landflyktighet. Jeremia settes fri, han og Baruk tas med makt med på flyktingetog til Egypt. Ikke rart

at Baruk holder på å gi opp: «Ve meg! Herren har lagt ny sorg til min smerte. Nå er jeg trett av å klage, jeg finner ikke hvile!» Og så får Jeremia et ord fra historiens herre til lille Baruk, Gud ser også ham: «Det jeg har bygd, det vil jeg knuse, og det jeg har plantet, det rykker jeg opp. Og du venter deg store ting. Ikke gjør det! Men deg gir jeg livet som krigsbytte alle steder hvor du går.» (45,2–5) Også i dette ordet aner vi Guds egen smerte når han må knuse det han har bygget opp, dét river også i Guds hjerte.

Fremtid og håp

Baruk ga ikke opp. Han tok vare på profetens bokrull og redigerte den. Ga den videre til andre lærde skrivere, og de fortsatte å aktualisere ordene fra den kjempende profet for nye slekter. Han som hadde visst om dommen som skulle komme over Jerusalem og Juda, men som også så en fremtid for de som overlevde: Fredstanker – jeg vil gi dere fremtid og håp. Bokrullen ble formativ for samlingen av skrifter som ble kjernen i Det gamle testamente.

En bokrull som forteller om den Gud som fortsatt elsker Israel, sin første forelskelse og 'ungdoms hustru'. En bokrull som bærer bud om en ny pakt som skal skrives i israellitenes hjerter, med ord om den ene som er kilden med levende vann, og ord om en rettfærdig spire som skal vokse frem i Davids ætt. ◉

Fakta Jeremia

- Jeremia ble kalt til profet 627 f.Kr. Han virket frem til noen år etter Jerusalems fall i år 587. Bokrullen som bærer hans navn ble redigert av disippelen Baruk og flere lærde skrivere de neste to generasjoner, og står sentralt i fremveksten av den gammeltestamentlige skriftsamling. Etter hvert vokste det frem en kortere og en lengre versjon av Jeremia-boken, som levde side om side i Judea frem til nytestamentlig tid. Den eldste og korteste utgaven ble bevart i Septuaginta, oversettelsen til gresk fra 2. årh. f.Kr., som fortsatt er bibel i de ortodokse kirker.

Til ettertanke

- Før jeg formet deg i mors liv, kjente jeg deg, før du ble født, helliget jeg deg. Meditér over ordene til Jeremia som Guds tale til deg.